

(1) ספר שמות פרק כא

(א) וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיךָ:

(2) ספורנו עה"ת ספר שמות פרק כא פסוק א

אשר תשים לפניך. שאין בהם עשה ולא תעשה כמו באזהרות הפרשה של מעלה, אלא כשיקרה הצורך לשפוט ישפטו בזה האופן:

(3) העמק דבר על שמות פרק כא פסוק א

אשר תשים לפניך. משמעו באר היטב כדאיתא בעירובין ד' נ"ד . . . ופ"ה הקב"ה כאן יותר מבכל התורה משום דפ' משפטים באה בקיצור מופלג ויש פרשיות שאין להם שום הבנה מבלי הביאור בקבלה כאשר יבואר:

(4) רש"י על שמות פרק כא פסוק א

אשר תשים לפניך - אמר לו הקב"ה למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו לכך נא' אשר תשים לפניך כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם:

(5) ספר משכיל לדוד על שמות פרק כא פסוק א

אשר תשים וכו' כשולחן הערוך וכו'. לכאורה משמע דהכרחו של רש"י מדכתיב אשר תשים ולא שיך לשון שימה בדברים ומיהו הא ליתא ודאי דאי לפי פשוטו אדרבא כמה פעמים מצינו לשון שימה בדברים ולא פירש רש"י בהו ולא מידי כגון שם שם לו חק ומשפט ובפרשת יתרו וישם לפניך את כל הדברים האלה ובפרשת וילך ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם וגם בנביאים ואשים דברי בפיך וכן רבים. . .

(6) לכן נראה דהרגשו של רש"י דכל אלו הדברים אשר תשים וכו' יתירי נינהו דפשטא שכל מה שהיה מלמד הקב"ה למשה היה כדי שילמדהו לישראל ומה צורך לומר לו אשר תשים וכו' ולא עוד אלא שתלה הדבר במשה כאילו הוא המשים המשפטים וליתא שהוא לא היה אלא מליץ והוה ליה למימר אשר אני משים ולכך מפרש דהיינו דקאמר הקב"ה למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וכו' כמשנת' כאשר שמעת מפי הגבורה ולא עוד לא די לך בזה אלא אשר תשים לפניך אתה צריך לפרש להם הדבר בטעמו ופירושו באופן שכלם יוכלו להבין הקטנים עם הגדולים.

(7) פרוש הט"ז על התורה - שמות פרק כא פסוק א

אשר תשים לפניך כו', שתיים או שלש פעמים. פירוש דבעלמא דרשינן מדכתיב ולמדה את בני ישראל שיטריח עד שילמדם, ובמכילתא שנינו רע"ק אומר: ואלה המשפטים וכו' ולמה נאמר? לפי שהוא אומר "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם" שנה ושלש ורבע עד שילמדו שנאמר "למדה את בני ישראל (דברים לא:ט)" יכול למדין ולא שונין? ת"ל "שימה בפיהם" (שם) או שונין ולא יודעים? ת"ל "ואלה המשפטים אשר תשים לפניך" ערכן לפניך כשלחן ערוך כדכתיב אתה הראית לדעת עכ"ל.

(8) וצריך להבין פירוש מכילתא זו דתמוה היא לכאורה. ונראה בדרך זה דתחילה אמר שילמד המקרא עמהם פסוק אחד ד' פעמים שיהיו לומדים המקרא היטב, אח"כ אמר יכול לא שונין דהיינו לא ילמד עמהם משנה ת"ל שימה בפיהם היינו משניות שהיא תורה שבע"פ, או שונין ולא יודעין פירוש התלמוד שהוא ידיעה לפרש המשנה ת"ל אשר תשים לפניך ר"ל אותה השימה של משנה תהיה ערוכה ומוכן לפניך ע"פ התלמוד שמבאר כל דבר היטב. וזהו כוונת רש"י ג"כ שסיים כשלחן ערוך לפניך, דהיינו לפי התלמוד שמבאר הכל בטעם:

9 הקדמות לשולחן ערוך

וקראתי שם ספר זה "שולחן ערוך", כי בו ימצא ההוגה כל מיני מטעמים ערוכים בכל ושמורים סדורים וברורים.

10 רב שר הירש על שמות פרק כא פסוק א

ברם, נאמר כאן: אשר תשים לפניהם, לא: "אשר תדבר אליהם", "אשר תצוה אותם" וכיוצא באלה. הביטוי "שום לפני", המציין כאן את הודעת מצוות ה' לישראל על ידי משה, בא במקומות אחרים רק בהוראה אחת ויחידה, והיא עריכת מאכלים המוכנים לאכילה לפני אורח. כך: "ויושם לפניו לאכל" (בראשית כד, לג), "וישם לפני שאול" (שמואל א' ט, כד), וכן שמואל א' כח, כב. כאשר הביטוי מועבר אל ההקשר של הודעת חוקים, אין משמעו אלא הודעה כה מפורטת וכה מפורשת עד שהחוקים מונחים לפנינו במלוא הבהירות וניתנים להבנה ולביצוע בשלמותם.

11 פירוש רש"י: "כשולחן הערוך ומכון לאכול לפני האדם", שמקורו במכילתא, משקף אפוא את משמעו המילולי של הביטוי. הכותרת שמעל המשפטים האלה קובעת אפוא את העובדה, כי הרשימות הכתובות, הבאות מכאן ואילך, מכילות רק משפטים כוללים וקצרים, שפרטיהם ודקדוקיהם ודרכי ביצועם המלא - עניין הם למסורת שבעל - פה. הווה אומר, כי הפסוקים האלה שבתורה שבכתב, כשלעצמם, אינם מביאים לפנינו את כל התורה כולה בשלמותה; את שלמות התורה לא נמצא כי אם בתורה שבעל פה.